

Program edukacyjny dla pacjentów z nadciśnieniem tętniczym

Celem wdrożenia niniejszego standardu jest między innymi zwiększenie wiedzy pacjentów w zakresie następujących chorób przewlekłych: cukrzyca, nadciśnienie tętnicze oraz niedoczynność tarczycy, a przez to uzyskanie poprawy wyników leczenia.

Za realizację programu edukacyjnego odpowiedzialne są pielęgniarki

Ocena realizacji programów edukacyjnych dokonywana jest dwa razy w roku tj. 30 czerwca i 31 grudnia i obejmuje między innymi liczbę wyedukowanych pacjentów ich zdolność do realizowania prawidłowej samoopieki, oraz wartości badań laboratoryjnych np. HbA1c, wartości RR oraz wartości FT3, FT4, TSH. Całościową ocenę końcową z realizacji programów edukacyjnych przeprowadzi pielęgniarka wyznaczona przez kierownika Jednostki.

Program edukacyjny dla pacjentów z nadciśnieniem tętniczym

Program ten został opracowany w oparciu o wytyczne Polskiego Towarzystwa Nadciśnienia tętniczego(2019)

Nadciśnienie tętnicze jest jednym z głównych czynników ryzyka wielu chorób sercowo naczyniowych.

Definiuje się jako utrwalone podwyższenie nadciśnienia tętniczego krwi równe lub powyżej 140 mmHg.

Wartości ciśnienia skurczowego jak i rozkurczowego wykazują stopniowy i niezależny związek z niewydolnością serca, chorobą tętnic obwodowych i schyłkową niewydolnością nerek.

1. Rozpoznanie nadciśnienia tętniczego

Podstawą rozpoznania nadciśnienia tętniczego jest prawidłowo wykonany pośredni gabinetowy pomiar ciśnienia tętniczego.

Nadciśnienie tętnicze można rozpoznać, jeśli średnie wartości ciśnienia tętniczego (wyliczone co najmniej z dwóch pomiarów dokonanych podczas co najmniej dwóch różnych wizyt) są równe lub wyższe niż 140 mmHg dla ciśnienia skurczowego i/lub 90 mmHg dla ciśnienia rozkurczowego.

KLASYFIKACJA WARTOŚCI CIŚNIENIA TĘTNICZEGO

Optymalne	ciśnienie poniżej 120/80 mmHg
Prawidłowe	ciśnienie skurczowe 120-129 mmHg i/lub rozkurczowe 80-84 mmHg
Prawidłowe wysokie	ciśnienie skurczowe 130-139 mmHg oraz/lub rozkurczowe 85-89 mmHg
Nadciśnienie I stopnia	ciśnienie skurczowe 140-159 mmHg i rozkurczowe 90-99 mmHg

Nadciśnienie II stopnia	Ciśnienie skurczowe 160-179 mmHg, a rozkurczowe 100-109 mmHg
Nadciśnienie III stopnia	Ciśnienie skurczowe oscyluje w granicach powyżej 180 mmHg, a Rozkurczowe powyżej 110 mmHg

Zagrożenia wynikające z nadciśnienia tętniczego

- Uszkodzenie drobnych naczyń tętniczych siatkówki
- Obecność białka w moczu
- Przerost mięśnia lewej komory
- Choroba niedokrwienności serca
- Niewydolność serca
- Udar mózgu
- Upośledzenie pamięci i sprawności umysłowej w wieku starszym
- Niewydolność nerek
- Choroby naczyń obwodowych
- Tętniak aort

2. ZASADY PRAWIDŁOWEGO POMIARU CIŚNIENIA TĘTNICZEGO

Postępowanie terapeutyczne- podstawowym celem terapii pacjenta z nadciśnieniem tętniczym jest zmniejszenie śmiertelności oraz globalnego ryzyka powikłań sercowo naczyniowych i nerkowych. W szczególności leczenie nadciśnienia tętniczego powinno prowadzić do obniżenia wartości ciśnienia tętniczego do wartości uznanych za docelowe u osób z nadciśnieniem tętniczym lub, jeśli to niemożliwe do wartości najbardziej do nich zbliżonych.

- U większości pacjentów z NT, w tym u pacjentów z towarzyszącą chorobą niedokrwiennością serca, po przebytych zawałach lub udarach mózgu- obniżenie ciśnienia tętniczego do wartości poniżej 130/80 mmHg
- Docelowa wartość ciśnienia u osób z cukrzycą to poniżej 130/80 mmHg
- U pacjentów w wieku podeszłym powyżej 65 rż zalecane docelowe ciśnienie tętnicze wynosi mniej niż 140/80 mmHg i nie niżej niż 130/70 mmHg
- U pacjentów po 80 rż zaleca się jeszcze ostrożniejsze obniżanie średniego ciśnienia tętniczego do wartości poniżej 150mmHg/90 mmHg

Edukacja- edukacja pacjenta powinna być przeprowadzona w trakcie każdej wizyty kontrolnej, szczególnie w aspekcie dokonywania samodzielnych pomiarów ciśnienia tętniczego, propagowania zdrowego stylu życia oraz zaleceń dietetycznych.

PROGRAM EDUKACYJNY

Mając na uwadze przewlekły charakter choroby istotnym elementem warunkującym powodzenie postępowania terapeutycznego jest między innymi edukacja pacjenta w szczególności w kontekście zasad prawidłowego pomiaru ciśnienia tętniczego oraz modyfikowalnych czynników ryzyka

Dobra współpraca z pacjentem oraz uświadomienie istoty choroby, związanych z nią powikłań oraz zasad dotyczących techniki wykonywania pomiarów ciśnienia tętniczego, w sposób istotny wpływa na uzyskanie lepszej kontroli ciśnienia tętniczego.

Kryteria rekrutacji do programu

Program skierowany jest do wszystkich pacjentów, u których rozpoznano nadciśnienie tętnicze

ZAKRES TEMATYCZNY EDUKACJI

Edukacja pacjenta obejmuje następujące treści:

- Zasady prawidłowego dokonywania pomiaru wartości ciśnienia tętniczego w warunkach domowych
- Zmiana/modyfikacja dotycząca stylu życia
- Zalecenia dietetyczne dla pacjentów z nadciśnieniem tętniczym

REALIZACJA PROCESU EDUKACJI

1. W trakcie wizyty ustalającej rozpoznanie lekarz edukuje pacjenta w zakresie zasad pomiaru ciśnienia tętniczego, przedstawia zalecenia dotyczące stylu życia, wręcza pacjentowi materiały edukacyjne, a następnie kieruje pacjenta do gabinetu zabiegowego. W gabinecie zabiegowym pielęgniarka przeprowadza wstępny instruktaż w zakresie techniki wykonywania prawidłowego pomiaru ciśnienia tętniczego oraz prosi pacjenta o samodzielne wykonanie pomiaru ciśnienia tętniczego. Ponadto pielęgniarka w formie pogadanki przeprowadza edukację pacjenta odnośnie stylu życia,

Zalecenia dotyczące stylu życia przedstawiane są pacjentowi przez lekarza także podczas wizyty kontrolnej.

2. W trakcie drugiej wizyty lekarz kieruje pacjenta do gabinetu pielęgniarki. Podczas tej wizyty pielęgniarka edukuje pacjenta w zakresie konieczności stosowania diety z ograniczeniem tłuszczów nasyconych oraz wręcza pacjentowi materiały edukacyjne

ZASADY PRAWIDŁOWEGO POMIARU CIŚNIENIA TĘTNICZEGO KRWI

- Pozycja siedząca, po minimum pięciominutowym odpoczynku
- Pół godziny przed pomiarem nie palić, nie pić kawy ani nie uprawiać aktywności fizycznej
- Przedramię mierzonej ręki położyć na płaskie powierzchni, na wysokości serca
- Wyprostować plecy
- Stopy oprzeć na podłodze
- Wykonać jednorazowo 2 lub 3 pomiary, w odstępie kilku minut i wyciągnąć z nich średnią wartość
- Pomiar ciśnienia tętniczego wykonywać 2x dziennie- rano i wieczorem, o stałych porach, w równych odstępach czasu (np. 6.00-18.00, 7.00-19.00) pomiary powinny być wykonywane

bezpośrednio przed przyjęciem leków, a w godzinach porannych przed jedzeniem. Należy zawsze zapisywać wyniki pomiarów w dzienniczku samokontroli.

ZMIANY DOTYCZĄCE STYLU ŻYCIA

- Ograniczenie spożycia soli do 5-6 g dziennie
- Zaleca się ograniczenie spożycia alkoholu do nie więcej niż 20-30 g etanolu dziennie u mężczyzn i nie więcej niż 10-20 g etanolu dziennie u kobiet
- Zaleca się zmniejszenie masy ciała do BMI 25 kg/m² i obwodu pasa do 102 cm u mężczyzn i poniżej 88 cm u kobiet, chyba że jest to przeciwwskazane. Redukcja nadmiernej masy ciała powinna być osiągnięta przede wszystkim poprzez zmniejszenie kaloryczności i modyfikację składu diety. Pacjentom zaleca się spożywanie warzyw i owoców (300-400 g dziennie), ryb 9 co najmniej 2x w tygodniu), ubogo tłuszczowych produktów mlecznych, błonnika, produktów pełnoziarnistych i białka ze źródeł roślinnych, a ograniczenie spożycia produktów z dużą zawartością tłuszczów nasyconych i cholesterolu. Kryteria te spełniają diety typu śródziemnomorskiego
- Zaleca się systematyczny wysiłek fizyczny, tj. co najmniej 30 min dynamicznego wysiłku o umiarkowanej intensywności w ciągu 5-7 dni w tygodniu
- Zaleca się osobom palącym tytoń zaprzestanie palenia

ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ

- Systematyczne wykonywanie wysiłku o umiarkowanej intensywności przez 30 minut 5-7 dni w tygodniu
- Stopniowe zwiększenie czasu ćwiczeń fizycznych, do co najmniej 300/min na tydzień
- Wykonywanie ćwiczeń wytrzymałościowych aerobowych (chodzenie, bieganie, pływanie) uzupełnionych ćwiczeniami oporowymi 9 np. przysiady) dostosowanych do wieku, współistniejących chorób i preferencji pacjenta
- Unikanie dużych wysiłków izometrycznych (dźwiganie dużych ciężarów)
- U pacjentów z chorobą serca może okazać się konieczne wykonanie wysiłkowego EKG i rehabilitacja pod nadzorem fizjoterapeuty.